

2018-03-19

Kulturdepartementet

Ulrika Hagström
+46 70 5551220
ulrika.hagstrom@tco.se

Stärkt ställning och bättre levnadsvillkor för transpersoner

(SOU 2017:92)

Utredningen om *Stärkt ställning och bättre levnadsvillkor för transpersoner (dir. 2016:102)* har i sitt betänkande *Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor (SOU 2017:92)* lämnat förslag till åtgärder inom flera områden i syfte att stärka transpersoners ställning i Sverige.

TCO avger följande yttrande över ovanstående utredningsförslag.

Utgångspunkter

Utgångspunkterna för utredningen är att tillämpa ett intersektionellt perspektiv och belysa hur övriga diskrimineringsgrunder samspelar med frågor kring könsidentitet och könsuttryck. Utredningen ska också synliggöra eventuella skillnader i levnadsvillkoren mellan transkvinnor och transmän.

Rätten att definiera sig själv är en grundläggande princip som TCO värnar om där den egna definitionen också är det som bör avgöra vilket kön en person ska anses ha.

Samordning för hbtqi-personers rättigheter

TCO välkomnar förslaget om att regeringen ska ta fram en handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. En handlingsplan med konkreta mål, tydlig styrning, uppföljning och budget utgör goda förutsättningar för att åstadkomma konkreta resultat. TCO delar också utredningens inställning att de rekommendationer som Europarådets enhet för sexuell läggning och könsidentitet har tagit fram bör vara vägledande i hur handlingsplanen ska utformas och att personer med intersexvariation ska inkluderas i handlingsplanen.

TCO ställer sig bakom förslaget om fler identifierade strategiska myndigheter i tillägg till de redan existerande strategiska myndigheterna.

TCO tillstyrker även förslaget att Jämställdhetsmyndigheten ges ett samordnande ansvar och ett stödjande uppdrag. Utredarens slutsats är att det med tanke på att könsidentitet och könsuttryck har med kön att göra också är rimligt att arbetet för lika rättigheter för transpersoner och personer med intersexvariation ingår i jämställdhetsarbetet. TCO har redan tidigare i yttrandet över *Mål och myndighet – en effektiv styrning av jämställdhetspolitiken (SOU 2015:86)* framfört att det är problematiskt med en binär syn på kön och delar utredningens inställning kring att det krävs ett mer integrerat och systematiskt arbete med kön där också icke-binära inkluderas. Med utgångspunkt i det är det också lämpligt att Jämställdhetsmyndigheten har det samordnande ansvaret.

Utredning om att införa ett tredje juridiskt kön

Dagens konstruktion kring tvåkönade personnummer innebär en avsaknad av rättsligt erkännande av de personer som inte vill eller kan identifiera sig som man eller kvinna. TCO välkomnar därför utredningens förslag om att regeringen ska tillsätta en utredning i syfte att utreda möjligheten till ett tredje juridiskt kön i Sverige och ett införande av könsneutrala personnummer.

Kunskap om hbtqi-personers levnadsvillkor i relevanta utbildningar

TCO är positiv till förslaget om ändringar i examensbeskrivningarna i högskoleförordningen avseende relevanta utbildningar för att säkerställa att kunskap om hbtqi-personers och personer med intersexvariationers levnadsvillkor ingår.

Ökade möjligheter till personlig upprättelse för diskriminerade

TCO tillstyrker förslaget om fortsatt stärkt stöd till antidiskrimineringsbyråerna och en ökad uppföljning ur transperspektiv. I betänkandet beskrivs hur många transpersoner och personer med intersexvariation saknar förtroende för Diskrimineringsombudsmannen (DO) och att DO hittills inte har drivit något fall kopplat till könsöverskridande identitet eller uttryck som har resulterat i rättspraxis på området. TCO anser därför att det är viktigt att det parallellt med ett fortsatt ökat stöd till antidiskrimineringsbyråerna sker ett riktat arbete för att stärka förtroendet för DO och få DO att driva ärenden för att utveckla rättspraxis. På samma sätt är det viktigt att vi som fackliga parter på arbetsmarknaden arbetar aktivt med frågor om diskriminering av

transpersoner i arbetslivet, och på så sätt bli en del av utvecklandet av praxis på området.

Utred vilka hinder transpersoner upplever vid resande

TCO tillstyrker förslaget om att Jämställdhetsmyndigheten ges i uppdrag att utreda vilka hinder transpersoner upplever i samband med resor. Att transpersoner och personer med intersexvariation ska kunna resa på lika villkor som övriga befolkningen är en viktig förutsättning för att också fullt ut ha likvärdiga möjligheter att delta på arbetsmarknaden.

Tillgängliga toaletter och omklädningsrum

FN:s särskilda rapportör om den mänskliga rättigheten till vatten och sanitet skrev i sin rapport 2016 att hbtqi-personer, och andra personer som avviker från normer för kön, utsätts för diskriminering när det gäller tillgång till bland annat toaletter. Rapportören konstaterar också att det finns en risk för att utsättas för våld, trakasserier och övergrepp i dessa sammanhang. Att kunna röra sig fritt i det offentliga rummet utan att samtidigt behöva oroa sig över att det finns en möjlighet att tillgodose grundläggande mänskliga behov, är en viktig förutsättning för att kunna delta på arbetsmarknaden under lika villkor som övriga befolkningen. TCO välkomnar därför förslaget om att regeringen inför ett statsbidrag för stöd till transinkluderande miljöer.

TCO tillstyrker förslaget att DO ges i uppdrag att, i samarbete med Boverket, ta fram en vägledning för hur transinkluderande omklädningsrum och toaletter kan utformas

TCO ställer sig också bakom förslaget om att alla offentliga aktörer bör skylta enskilda toaletter könsneutralt.

Pågående och kommande lagstiftningsarbete med uppföljning av Sveriges åtaganden med mänskliga rättigheter

Utredningen nämner också en rad kommande lagstiftningar där den anser att lagstiftningsarbetet bör följas upp för att säkerställa önskad effekt vad gäller transpersoner och personer med intersexvariations situation, samt att ett hbtqi-perspektiv alltid ska ingå när Sveriges konventionsåtaganden analyseras och följs upp. TCO delar utredningens bedömning och anser att det är särskilt viktigt med uppmaningen att i kommande översyn av grundlagen utreda grundlagsskydd mot diskriminering som har samband med

könsidentitet eller könsuttryck då det är den enda diskrimineringsgrunden som i dag inte är grundlagsskyddad.

Föräldraskap och familjebildning

TCO tillstyrker förslaget om att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att genomföra en översyn av föräldraskapet i syfte att göra det könsneutral. Som betänkandet påpekar är det viktigt att säkerställa likvärdig behandling av alla föräldrar, oavsett könsidentitet och sexuell läggning.

Transpersoners psykiska hälsa

Transpersoner har sämre allmänt hälsotillstånd än övriga befolkningen och är i hög utsträckning utsatta för diskriminering och trakasserier. Transpersoner har också en sämre livskvalitet och en högre grad av arbetsförmåga jämfört med övriga befolkningen. Den psykiska hälsan är en viktig förutsättning för möjligheten att fullt ut och på lika villkor delta i arbetslivet. TCO anser att det är av yttersta vikt att arbetet med att förbättra transpersoners psykiska hälsa prioriteras.

Transpersoners situation på arbetsmarknaden

När det gäller transpersoners situation på arbetsmarknaden tillstyrker TCO betänkandets förslag om att den kommande Myndigheten för Arbetsmiljökunskap ges i uppdrag att med utgångspunkt i befintliga studier utforma ett kunskapsunderlag för arbetsmiljöfrågor med ett hbtq-perspektiv, med särskilt fokus på transpersoners situation. TCO vill särskilt poängtera vikten av att framtagandet av materialet sker i samverkan med arbetsmarknadens parter och DO, vilket utredningen också föreslår. TCO vill också poängtera vikten av att utbildningsmaterialet har som utgångspunkt att transpersoner redan finns, öppna med sin identitet eller inte, på de arbetsplatser som kommer att omfattas av utbildningsinsatserna.

TCO tillstyrker också förslaget att Arbetsmiljöverket ges i uppdrag att omarbete eller komplettera de paragrafer i föreskrifterna om Arbetsplatsens utformning (AFS 2009:2) som rör regler för omklädningsrum, tvätt- och duschutrymmen samt toaletter i syfte att inkludera ett transperspektiv.

TCO välkomnar förslaget att DO ges i uppdrag att genomföra kunskapsspridande insatser till arbetsgivare med goda exempel och metoder för implementering av aktiva åtgärder ur ett

transperspektiv. TCO anser att de insatserna bör inkludera fackliga parter på arbetsplatsen där sådana finns.

Administrativa problem för personer som ändrat juridiskt kön

TCO tillstyrker förslaget om att Skatteverket och Socialstyrelsen ges i uppdrag att ta fram lättillgänglig information om de administrativa konsekvenserna av ändrad juridisk könstillhörighet.

TCO ställer sig bakom förslaget om att Skatteverket ges i uppdrag att säkerställa att hänvisningspersonnummer anges som obligatorisk uppgift i informationssystemet Navet.

TCO är också positiv till förslaget att Socialstyrelsen ges i uppdrag att följa upp sin kartläggning från 2014 av administrativa problem för personer som ändrat juridiskt kön.

Utfärdande av nya betygsdokument vid ändrat juridiskt kön

Även om det saknas svenska studier på förekomsten av diskriminering i samband med rekrytering för transpersoner på arbetsmarknaden har betänkanudet ändå identifierat några uppenbara problem som transpersoner riskerar att möta i samband med rekrytering. Ett exempel är utformningen på webbaserade rekryteringsverktyg som ofta kräver att den arbetssökande ska ange kön och där alternativ saknas för den som är icke-binär eller är en person med intersexvariation. Ett annat exempel är problemet med arbetsintyg och examensbevis för den som har ändrat juridiskt kön. Det är nödvändigt att denna typ av hinder undanröjs. TCO välkomnar därför förslaget om att Statens skolverk, Universitets- och högskolerådet och Myndigheten för yrkeshögskolan får ett gemensamt uppdrag att utreda och ta fram riktlinjer kring hur nya betygsdokument kan tas fram inom respektive utbildningsväsende.

TCO tillstyrker också förslaget om att en utredning bör tillsättas i syfte att säkerställa rätten för personer med ändrat juridiskt kön att få ut betygsdokument och närliggande handlingar i sitt nya personnummer.

Transpersoner i statistiken

TCO tillstyrker förslaget om att Statistiska centralbyrån ges i uppdrag att ta fram ett stödmaterial för hur offentliga aktörer kan inkludera binära och icke-binära transpersoner i enkäter och undersökningar.

Eva Nordmark
Ordförande

Ulrika Hagström
Utredare